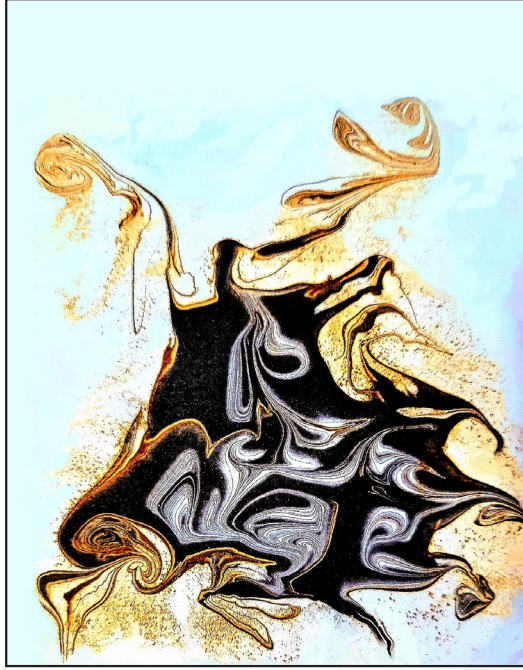

ERZİNCAN FOLKLORUNDA HALK HİKÂYESLERİ

Hazırlayanlar
Ruhi KARA - Erdoğan ULUDAĞ

Ankara, 2023

ERZİNCAN FOLKLORUNDA HALK HİKÂYELERİ

Hazırlayanlar

Ruhi KARA - Erdoğan ULUDAĞ

Kapak Resmi

Köksal PAPUÇCU

ISBN: 978-625-6444-26-3

1. Baskı

Aralık, 2023 / Ankara

Yayın Sertifika No

46683

Matbaa Sertifika No

46682

Grafiker®

Yayınları

Yayın No: 489

Web: grafikeryayin.com

Kapak, Sayfa Tasarımı,

Baskı ve Cilt

Grafiker®

Grafik-Ofset Matbaacılık Reklamcılık

Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

Oğuzlar Mahallesi

1396. Cadde No: 6/A

06520 Balgat-ANKARA

Tel : 0 312. 284 16 39 Pbx

Faks : 0 312. 284 37 27

E-mail : grafik@grafiker.com.tr

Web : grafik.com.tr

Kitabın hukuksal ve bilimsel sorumluluğu yazarına aittir.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	3
ÖN SÖZ	5
GİRİŞ	7
HALK HİKÂYESİ	11
1. Tanımı.....	11
2. Halk Hikâyelerinin Özellikleri.....	12
2.1. Şekil Özellikleri.....	12
2.2. Muhteva Özellikleri.....	13
2.3. Halk Hikâyelerinin Yapısı.....	17
2.4. Halk Hikâyelerinde Mekân Unsuru ve Erzincan.....	19
HALK HİKÂYELERİNDE ERZİNCAN	23
1. Köroğlu.....	23
1.1. Köroğlu'nun Zuhuru Kolu.....	24
1.2. Köroğlu'nun Demircioğlu Kolu.....	31
1.3. Köroğlu Kolları'nda Erzincan.....	38
1.4. Köroğlu Azerbaycan Rivayeti.....	39
1.5. Köroğlu'nun Erzincan Varyantı.....	44
1.6. Köroğlu Kemaliye Efsanesi.....	54
1.7. Köroğlu'nun Tokat-Erzincan Seferi.....	55
1.8. Köroğlu'nun Maraş Varyantı.....	64
1.9. Köroğlu'nun Tiflis Varyantı.....	91
1.10. Erzincan'da Köroğlu ile İlgili Efsaneler ve Yer Adları.....	95

1.10.1. Refahiye'de Köroğlu Efsanesi ve Yer Adları.....	95
1.10.2. Tercan Köroğlu Tepeleri (Beş Kayalar).....	96
1.10.3. Tercan Çadirkaya/Pekerîç Köroğlu'nun Tandır ve Merdivenleri.....	96
1.10.4. Üzümlü /Karakaya Köroğlu'nun Taşları ve Merdivenleri.....	96
1.10.5. Köroğlu Erzincan'daydı!.....	97
2. Kerem ile Aslı Hikâyesi.....	97
2.1. Kerem'in Erzincan Bağları Hikâyesi.....	122
2.2. Kerem'in Akrep Bağları Hikâyesi.....	140
3. Asuman ile Zeycan Hikâyesi.....	152
4. Âşık Garip Hikâyesi.....	169
5. Arzu ile Kamber Hikâyesi.....	172
6. Yaralı Mahmut Hikâyesi.....	178
7. Erzincan Kale Begi Bayram Beg Oğlu Abdullah Han (Abdullah ile Gülizar Hikâyesi).....	190
8. Ahmet ile Mehmet Hikâyesi.....	198
9. Çoban Süleyman Hikâyesi.....	216
10. Dünyada Aşk Cennette Vuslat (Işıkhan ile Pembegül).....	239
11. Kısmetsiz Ahmet Hikâyesi.....	268
12. Şükür ve Mutluluk.....	273
13. Şâmili Hikâyesi.....	276
14. Necip ile Yıldız.....	277
SONUÇ	279
KAYNAKÇA	283

ÖN SÖZ

Âşıkların tabiriyle, “mâzîde kalmış çeşitli söylentilerin, insanların yaşadığı maceraların derlenip toplanıp bir araya getirilmesi” olan halk hikâyesi; sözlü gelenek içinde edebiyat açısından önde gelen dinamikler arasında yer alır. Türk milletinin geçmişten günümüze taşıdığı gelenek, görenek ve değerleri muhafaza eden halk hikâyeleri bir anlatı türü olarak, kültürel mirasımızın önemli ve renkli halkalarından birini oluşturur. İçlerinde barındırdığı, dua-beddua, atasözü, deyim, şiir, masal, efsane, âşık havaları, anlatıcı-dinleyici ilişkisi ile tam bir sözlü kültür hazinesidir. İlk örnekleri âşık edebiyatının başlangıcı olarak kabul edilen 16. yüzyıldan itibaren âşıkların hayatları etrafında görülmeye başlanan halk hikâyeleri, eski ve yeni kuşaklar arasında kültürel birikimin aktarılması ve paylaşılmasında önemli bir yere sahiptir. Anadolu’da göçebelikten yerleşik hayata geçişin ilk edebî ürünlerinden olan Halk hikâyelerinin konusu aşk ve kahramanlıktır. Nazım ve nesir olarak karışık bir yapı gösteren ve hacim bakımından uzun olmasıyla da diğer halk anlatılarından kolaylıkla ayrılabilen halk hikâyeleri, Türk halkının kültür değerlerini bünyesinde toplayan önemli türlerden birisidir. Türk, Arap, İran ve Hint kaynaklı olan, büyük ölçüde âşıklar ve meddahlar tarafından anlatılan, nazım nesir karışımı anlatılardır.

Türk halk hikâyelerinde mekân unsuru olarak şehirler, ister itibarî, ister gerçek vasıfta olsun mühim bir yer işgal etmektedir. Gerçek mekânlar içinde ise yerleşim yerlerinin, bilhassa şehirlerin yerleri belirgin olarak farklılık göstermektedir. Hatta bazı yerleşim yerleri onlarca Türk halk hikâyesinde ortak mekân olarak kullanılmakta ve seçkin mekânlar olarak ön plana çıkarılmaktadır. Bu bağlamda Azerbaycan-Kars-Erzurum-Sivas-Tokat-Kayseri-Adana şeridinde anlatılan hikâyelerde Erzincan

şehrimizin önemli bir yeri vardır. Erzincan ili ve çevresinde günümüze kadar 120 civarında yazılı ve sözlü halk hikâyesi tespit edilmiştir. Aşk konulu *Asuman ile Zeycan*, *Kerem ile Aslı*, *Kerem'in Erzincan Bağları*, *Erzincan Akrep Bağları*, *Âşık Garip*, *Yaralı Mahmut*, *Köroğlu*, *Abdullah Han*, *Arzu ile Kamber*, *Ahmet ile Mehmet* vb. hikâyeler Erzincan ve çevresinde anlatılmış hikâyelerdir. Bu çalışmada Erzincan'ın mekân olarak yer aldığı halk hikâyeleri üzerinde durulacaktır.

Erzincan 2023

**Ruhi Kara
Erdoğan Uludağ**

KAYNAKÇA

- Akay, H. (1973), *Sivas'ta Halk Hikâyeleri*, Bitirme Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
- Alptekin, A. B. (1986). "Köroğlu'nun Zuhuru ve Onun Bingöl ile Münasebeti", *Erciyes*, 9: (108), 14-17.
- Alptekin, A. B. (1987). "Halk Hikâyelerinde Erzincan ve Erzincan'da Tespit Edilen Halk Hikâyeleri", *Türk Yurdu*, (353),44-46.
- Alptekin, A. B. (1997). *Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı*, (1. Bs.), Ankara: Akçağ Yayınları.
- Alptekin, A. B., İçel, H. (2011). "Batı Versiyonlarında Köroğlu", *Millî Folklor*, 12, (91), 37-50.
- Aslan, E. (1990). *Halk Hikâyelerini İnceleme Yöntemleri: Yaralı Mahmut Hikâyesi Üzerinde Bir İnceleme*. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Yayınları.
- Banarlı, N. S. (1998). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Başgöz, İ. (1986). "Köroğlu Düzeni", *Folklor Yazıları*, İstanbul: Adam Yayınları, 176-180.
- Bayat, F. (2003). *Köroğlu Şamandan Âşık*, Alptan Erene, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Bayat, F. (2009). *Türk Destancılık Tarihi Bağlamında Köroğlu Destanı (Türk Dünyasının Köroğlu Fenomenolojisi)*, İstanbul: Ötügen Yayınları.
- Bayrav, S. (1977). "Köroğlu Destanı Üzerine", *Dilbilim*, 65-72.
- Bekki, S. (2015). "Köroğlu Keleşlerinden Köse Kenan'ın Evlenme Yolculuğu", *Turkish Studies*, 10 (8), 623-632.
- Boratav, P. N. (1983) "Köroğlu Hakkında", *Folklor ve Edebiyat II*, İstanbul: Adam Yayıncılık, 229-235.
- Boratav, P. N. (1983) "Köroğlu Kimdir?", *Folklor ve Edebiyat II*, İstanbul: Adam Yayıncılık, 236-240.

- Boratav, P. N. (1984), *Köroğlu Destanı*, İstanbul: Adam Yay.
- Boratav, P. N. (1988), *Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği*, İstanbul, Adam Yayınları.
- Boratav, P. N. (2003). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, İstanbul: K. Kitaplığı.
- Ceferov, E. (2011). "Köroğlu Destanının Tiflis Varyantı", *Motif Akademik Halkbilimi Dergisi*. 2011-2 (Temmuz-Aralık) (Azerbaycan Özel Sayısı-II), s. 151-163.
- De Cholet, L. C. (1892). *Voyage en Turquie d'Asie, Ermenie* (pp. 142-147). Kurdistan et Mésopotamie.
- Duymaz, A. (2001). Kerem İle Aslı Hikâyesi Üzerinde Mukayeseli Bir Araştırma. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ekici, M. (1997). "Anadolu Sahası Köroğlu Kollarının İsim ve Tasnif Meselesi", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi II*, 235-240.
- Ekici, M. (2004). *Türk Dünyasında Köroğlu (İlk Kol) İnceleme ve Metinler*, Ankara: Akçağ Yayınları
- Elçin, Ş. (2004). *Halk Edebiyatına Giriş*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Garriyev, B. A. (2007). *Türk Dünyasında Köroğlu Anlatmaları* (Çev. Fikret Türkmen, Muvaffak Duranlı, Feyzullah Rahmankul), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Geldi, N. B. (2016), *Kerem ile Aslı Hikâyesinin Sembolik Çözümlemesi*; Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Görkem, İ. (1986). "Köroğlu'nun Şiirlerinde Kahramanlık Unsurları", *Erciyes*, 9 (108), 18-22.
- Günay, U. (1986). *Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumu Yayınları.
- İdrisi, H. (1992). *Köroğlu Destanı'nın Azeri Rivayeti Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma*, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaftancıoğlu, Ü. (1974). *Köroğlu Kolları Halk Destanları*. İstanbul: Büyük Dağıtım Yayınevi.
- Kaftancıoğlu, Ü. (1979), *Köroğlu Kol Destanları*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.

- Kandemir, F. (2017). *Dünyada Aşk Cennette Vuslat*, İstanbul: Cinius Yayınları.
- Kaplan, M., Akalın, M., Bali, M. (1973). *Köroğlu Destanı* (Anlatan: Behçet Mahir), Ankara: Sevinç Matbaası.
- Kara, R., & Uludağ, E. (2023). "Halk hikâyelerinde Erzincan". *Journal of Literature and Humanities*, 70, 1-14.
- Karadavut, Z. (2018). *Köroğlu Destânı'nda Hz. Ali*. IV. Uluslararası Alevilik ve Bektaşilik Sempozyumu (18-20 Ekim 2018 Ankara) Bildiriler Kitabı, 871-882.
- Kaya, D. (2016). *Köroğlu ve Tokat-Çamlıbel*, Çamlıbel Belediyesi Yayınları.
- Kaya, T. (1998). "Köroğlu Erzincan'daydı", *Bolu'da Halk Kültürü ve Köroğlu Uluslararası Sempozyumu (11-12 Ekim 1997)*, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Yayınları, 103-108.
- Kaya, D. (1997). "Köroğlu Kollarının Yeni Varyantları", *Türklük Bili-mi Araştırmaları*, 5, 311-334.
- Keyder, C. (1953). *Keremin Erzincan Bağları*, Bitirme tezi, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
- Kırbaşoğlu. F. (2010). "Köroğlu'nun Zuhuru Kolu'nda İletişim Çatışmaları", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (AÜTAD)*, 43: 49-53.
- Koçak, S. (1996). "Köroğlu'nun Erzincan Varyantı", *Erciyes*, 19 (227), 28-30.
- Kodal Gözütok, T. (2006). *Atatürk Dönemi (1923-1938) Türk Hikâyeciliğinde Anadolu*, Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Masattaş, A. (2017). *Köroğlu Destanının Behçet Mahir Rivayeti Üzerinde Bir Araştırma*, Yüksek lisans tezi, Erzurum Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Özçelik, B. (2023). "Köroğlu Destanı'nın Maraş Rivayeti" *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 11 (36), 231-251.

- Özçelik, B. (2021). "Adını Yaşanmış Bir Vakadan Alan 'Kismetsiz Ahmet Hikâyesi' Üzerine Bir Tahlil Denemesi", *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 14 (36), 1247
- Özdamar, F. (2022). "Köroğlu Destanı (Tiflis Nüshası)". *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*, <http://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/koroglu-destani-tiflis-nushasi>. [Erişim Tarihi: 11 Aralık 2023].
- Özturan, H. Ali (2023). *Maraş Ağzı Köroğlu*, Oniki Şubat Belediyesi, Kahramanmaraş.
- Rayman, H. (1998). *Ardanuçlu Âşık Efkârî*, Erzincan.
- Saçkesen, A. (2003). *İzmir'de Yaşayan Âşıklardan Derlenen Halk Hikâyeleri Üzerine Bir Araştırma*; Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sadıç, G. (2021). *Âşık Murat Çobanoğlu'nun Hikâyeciliği ve Hikâye Repertuarı*, Doktora tezi, Ankara: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Safvet Örfî, (1340). "Âşıklar Mezarı", *Millî Mecmua*, 25, 26.
- 286 Sakaoğlu, S. (1972). "Asuman ile Zeycan Hikâyesi", *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Araştırma Dergisi*, 1 (5), 51-80.
- Sakaoğlu, S. (2018). *Halk Hikâyeleri*, Eskişehir: AÖF. Yayınları.
- Sarıçiçek, F. (2008). *Her Yönüyle Karakaya (Keleriç)*, Karakaya Belediyesi Yayınları.
- Sever, M. (2003). "Köroğlu Destanı Antep Rivayeti". *Bilig* (24), 65-87.
- Spies, O. (1941). *Türk Halk Kitapları*, Çev: Behçet Gönül, İstanbul, Rıza Koç Basımevi.
- Tanyu, H. (2007). *Türklerde Taşla İlgili İnançlar*, Ankara: Elips Kitap.
- Terzi, Z. (1980). "Şükür ve Mutluluk". *Erzincan Mengüceli- Kültür Araştırma ve İnceleme Dergisi*, 11, 14-16.
- Türkmen, F. (1982). "Köroğlu", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul: Dergâh Yayınları, V, 416-419.
- Türkmen, F. (1985). "Türk Edebiyatı: Halk Edebiyatı", *TDVİA*, (17), 488.
- Türkmen, F. (1974). *Âşık Garip Hikâyesi (İnceleme-Metin)*, Ankara: Atatürk Üniversitesi Yayınları.

- Türkmen, F. (1998). "Köroğlu Hikâyelerinin Yayılma Sahaları ve Menşe Meselesi", *E.Ü. Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, (4), 9-19.
- Türkmen, F., Taşlıova, M., Tan., N. (2017). *Âşık Şeref Taşlıova Halk Hikâyeleri*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türkmen, F., Cemiloğlu, M. (2009). *Âşık Mevlüt İhsanî'den Derlenen Halk Hikâyeleri*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uyduran, H. A. (1990). *Köroğlu Destanı Maraş Ağzı*, Kahramanmaraş; Andırın Postası Gazetesi, No: 1-84.
- Yılmaz, T. (2011). *Âşıklardan Halk Hikâyeleri I*. Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı.